

ВЕСІЛЛЯ В с ХОМЕНКАХ

ШАРГОРОДСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ (XX ст.)

Записано від
Берези Лукії Петрівни, 1915 р. нар., неграмотної,
Берези Лідії Федорівни, 1940 р. нар., освіта 8 класів,
Кузик Ірини, 1915 р. нар.

23.V. 1992 р.

ДОГОВІР

До молодої приходили батьки молодого добалакуватися про сватання.

СВАТАННЯ

Приходили старости з молодим, приносили хліб і банку горілки. Заходили всі в хату. Клади хліб на стіл.

—Хочемо теличку купити у Вас, — шуткує староста, — заберем цю дівку з собою. Буде їй луче як у Вас. Ми обіжати її не будем. Ми прийшли дівчину сватати.

Інколи приходило кілька сватачів. До Берези Л. П. прийшло п'ять сватачів. Вона вибрала одного. Його староста каже: «Хлопці, вийдіт з хати, Береза буде рушники брати».

На знак згоди дівчина подавала старостам рушники. Молодому нічого не давали (приказу не було).

Балакали про весілля. Інколи нічого старостам не давали. То бувало, що старости поверталися назад, тай казали:

—Дай нам щось. Ніякого знаку нам не дала.

Сватання відбувалося при різних життєвих ситуаціях. Якщо дівка була чи крива, чи сліпа, а її батько в придане, за нею, давав поле, то таку дівку сватали охоче.

Дочки — з хати, а невістки — в хату. «Приходив хлопець домовлятися з батьками молодої про сватання, а я сусідка «хороша», а у мене є дівка (яку ніхто не сватає).

—Лукіє, за кого ти віддаєш свою дочку?

—За Івана.

—Аз нього не буде хазяїна, то пустий вітер».

Отак на нього наговорат. Він прийде сватати, а його тут же й відправляють, а сусіди «хороші» тут же й ловлять ...

А тепер шо вгадаєш.

ОГЛЯДИНИ

Років з 20 назад оглядини робились на другу неділю після сватання, батьки молодої приходили до батьків молодого. Тепер не ходять.

За тиждень до весілля, у суботу, молоді йдуть до сповіді, а в неділю до причастя.

П'ЯТНИЦЯ

Пекли коровай. Коровай однаковий у обох молодих. Коровай місили заміжні жінки з родини, яких спеціально запрошували. Кожна жінка йшла «на коровай», з хлібом, мискою муки, а також несла яйця.

Ой знесли, звели
Сім кіп ячок в коровай.
Молодий конем іде...

Молода проси дружок «на рушники». Понаривали барвінку, тай плели віночок аж до землі. Із тим вінком ходила молода до шлюбу.

Гільце приносив дружба, а дружки вбирали.

СУБОТА

Молоді просять кожен свій рід і знайомих на весілля. Просять з музиками і з колачами. Молода

колач брала на бинду, а дружки в хустку чи на бинду (з 30 чи скільки треба) і просили. Музики грали у сінях, їм давали гроші, а молода просила в хаті. У тій хаті, котра родина, то вгощали.

Окремо просили молодого. Заходили в хату і казали: —

Просили Вас тато і мама, і я Вас прошу на весілля.

Молодий молоду просив на весілля хуче.

Вдома, кожен у себе, молоді сідають за стіл. Потому вона іде до нього, а він до неї, а рід приглядається щоб не було серед тих хто прийшов з молодими — вдовиці, вдівця чи розвідників. Сідали за стіл. Після столу знову поверталися до себе додому.

Музики грали у сінях, а столи стояли у двох хатах.

Варили борщ, кашу (пшоняну, молочну, гречану), тісто до молока, печеню, гижки (холодець — В. К.), тісто до курячої юшки, пекли хліб, колачі.

Пили горівку, вишняк, мало квас. 1-3 чарки пускали по колу. За весь стіл попадало 1-2 чарки.

За столом до кожної страви співали.

До кухарки співали:

Кухарочко наша.

Немащсна каша,

Якби нас припросили.

То би ми кашу помастили.

НЕДЛЯ

Зранку розплітали косу. Паде молода на колінки перед татом і мамою, просе благословення.

Співали:

Ой дайте нам стільця.

До стільця гребінця.

Розчисати росу-косу під вінець.

Розплітали. Мати бере хліб. На хлібові велян. Молода цілує хліб. Мати закладає вінок на голову. Молода встає, а дружки намагаються, хто швидше, сісти на її місце (щоб швидше вийти заміж). Молода гуляє з батьками та з дружками.

ОДЯГ МОЛОДОЇ

Барвінковий вінок (до п'ят), вінок з квітів (пізніше лосвий), як ішла до шлюбу, бинди, вишита сорочка, димка (спідниця), фартух, зелений чи вишневий тонкий вовняний пояс, зав'язаний «на бік» чи «на перед». Сорочка з порукавльом вишита з лиця, а це вже прожили з виворіті, чорняву (тобто вишиту низзу — В. К.) сорочку і запаску носили молодиці.

На ноги молода взувала чоботи «на корках» чи черевики. Чоботи шили в селі.

Зимою молода одягала куртку; якщо дуже довга то казали «бурнос», з чорного сатіну, без коміра.

ОДЯГ МОЛОДОГО

Молодий вбирався у вишиту сорочку, яку вишивала йому молода. Як комір є, то вишивали на манішці хрестик. Штани (холошні) —вовняні, чорні, а хто багатіший — галіфе. Вперізувався грубим вовняним червоним поясом; кінці пояса ховали під боки, один з одного боку, а другий з іншого. На ноги чоботи чи черевики з обмотками (вовняні як рушники). Вдягав гуньку чорненьку нижче колін, або кожух (чорний чи червоний) теж нижче колін.

Сходяться гості. Молодий іде до молодої. Пришивають букети. Ідуть до шлюбу. Йшли від шлюбу і співали:

Дякуємо папонькові (2)

Як рідному батенькові

Шо шлюб дав.

Після шлюбу ідуть кожен до себе на обід, а у вечері він приходиться до молодої. По дорозі йшли з гільцем. Вечерають. Співають.

Покривають молодих великою білою хусткою. Хустка складена у двоє. Мати кладе на хліб хустку.

Свахи (молодиці, которі рідніші) покривають. Ці свахи («покривальниці») мають бути не розвідниці, не вдовиці, з доброго роду. Три рази покривали: махали над головами молодих хусткою і співали:

Покривальниця плаче

Покриватися хоче.

Якби вона не хотіла

Тоби дома сиділа.

Рис. 1.
Молода просить на весілля.
1988 р.

Рис. 2.
Молода в барвінковому вінку.
1988 р.

Рис. 3.
Дружба з друзками.
Поч. 60-х років XX ст.

або:

По перший раз.
Як в божий час.
Благослови Божи (2)
Най тибе господь благословить.
Прийшов отець і мати
Лікеру покривати.

Під час покривання свахи цілуються, а староста їм заважав, не давав їм цілуватися, мастив їх сажею.

Також співали:

Подай мамо рубок*
Шо купив парубок
Тонкий-тоненький
Шо купив миленький

Відспівують:

Не дай мати рубок,
Шо купив парубок.
Най посиде у віночку
Хоч їдну годиночку.

Потому, коси молодій закладали бубликом, казали «зробили кичку». На голову одягали каптур і хустку. Хустка велика, біла, складали її у двоє, збирали, накладали поверх неї вінок. Сідали за стіл. Ночували молоді у другій половині хати.

ПОНЕДЛОК

Молода збиралася в дорогу. Співали:

Виражай нас ньенько
Бо вже нам не раненько.
Вже сонечко низенько
Вже вечір близенько.

Чи:

Загрібай мамо жар, жар
Чи не буде тобі жаль, жаль.
Буде доню жаль, [жаль]
Хто мене на старість [догляне].

Тут же:

Да й повій вітер з яру, (2)	А як підеш від мене (2)
На пшениченьку яру	Спаде вся краса з тебе.
Там дівчина стояла, (2)	Спаде з калини роса, (2)
Цвіт-каліну ломала (3) *	Як з тебе доню краса.
До личенька прикладала.	Бо в чужої матінки (2)
Ой матінко ж ти моя, (2)	Сніданячка не буде.
Чи буду я такая (3)	Я обід ти полудень (2)
Як калина червоня?	Л вечера й у півночі (3)
Ой будеш доню будеш (2)	Проплакала карі очі.
Як будеш коло мене,	

Перд тим як збирали молоду до молодого «випроваджали» дружок. Садовили дружби дружок (котра не встигла втекти) на драбину й тягли на вулицю і перевертали в канаву. Зимою вивозили дружок на санях. Вони не мали права йти з молодим. До нього ішли лише його світилки.

У дорогу молода ішла покрита хусткою і з образом. По дорозі співали:

Відчини мати ліску
Ведем тобі невістку,
До комори ключницю
До хати робітницю.

Придане молодій: скриня, подушки (2-5), радна, покривала, капи, килими, корова, поросята,

* Рубок-хустка.

кури. По дорозі у радні дружба ніс «подушки», в які також клали камінь (щоб він упрів).

У воротах, перед хатою батьків молодого, палили соломку, щоб молоді пириступали.

Перед порогом свахи співають. Виходила його мати, вдягнута у вивернутий кожух (це щоб багато жили) і питала молоду:

—З ким прийшла?

Молода відповідала:

—З хлібом, сіллю, колачком,
З вашим сином мамичом.

Потім мати накривала молоду полою кожуха і вводила до хати.

Цього ж дня від молодої приходив пропій з гильцем, куркою, що була з червоною квіткою. Ведуть її маму з татом. Ідуть з колачами. Перед порогом співали:

Не лякайся свату
Прийшло нас небагато.
Як ми в хату не влізим
То на гору полізим.

Потім:

На день добрий тому
Хто є у щім домі
Старому і малому
І богові святому.

їм відповідали:

Добре здоровля тому Хто
прийшов до цього дому.
Старому, малому
І богові святому.

Сідали за стіл. Пирипивали.

ВІВТОРОК

Складчина у двох родин. Приносили по фляшці горілки. Їм варили борщ. Вбиралися в «дурну молоду» (жінка за «молодого», чоловік за «молоду»). Ходили по селі з музикантами. Кого піймуть — мастят сажою. Якщо близько родичі молодих, то ходили одні до одних.

ГАВРИЩУКА.П. м.
Кам'янець-Подільський

ПОДІЛЬСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ НА ДНІСТРІ

(20-ті роки ХХ ст.)

Захоплюючим, по справжньому народним, водночас своєрідним було весілля у селах сучасної Кам'янецьчини, що розташовані на узбережжі Дністра. Займаючи своєрідне географічне положення, будучи віддаленими від міст, ці села чи не найбільше у цьому регіоні краю зберегли свою самобутність. Щоправда, на побут, зокрема, весільний обряд, позначився вплив сусідніх сіл, що належали до Бессарабії. Основою для написання статті послужив обряд, що проводився у селі Студениця, і мав, поряд з іншими селами, свої особливості. А потрапивши в зону затоплення у зв'язку з будівництвом Дністровської ГЕС, село у 1981 році припинило своє існування, а його жителі були переселені до сусідньої Колодіївки Кам'янець-Подільського району. -

Споконвіку визначальним для створення молодої сім'ї вважались глибокі і чисті почуття, які виникали між парубком і дівчиною. Однак були й інші міркування, коли мова йшла про одруження молодих людей: воля батьків або ж матеріальна вигода. Такс траплялось і в названий період. Так, щоб не втратити, як говорили, вигідні прийоми, часом одружувались юнаки в дуже молодому віці (17-19 років).

Здебільшого сватання відбувалось взимку, коли після Йорданських свят наступали м'ясиці. Цього чекали, а окремі відверто висловлювали своє бажання здійснити процес сватання: «Коби вже